

بهبود کیفیت آمارها

تهیه آمارهای رسمی با کیفیت مطلوب از جمله اهداف کیفی مرکز در برنامه ملی آمار کشور (۱۳۹۴-۱۳۹۰) در نظر گرفته شده است و گسترش سیستم نظارت و ارزیابی در فرایند تولید آمار، بهینه‌سازی شیوه‌های تولید، نهادینه کردن استفاده از استانداردهای آماری بروزرسانی شده در دستگاه‌های تولیدکننده آمار، ارتقای نظام آمارهای ثبتی دستگاه‌های اجرایی و ساماندهی و توسعه تولید آمار به روش ثبتی و ارزیابی مستمر کیفیت اقلام آمارهای ثبتی، استفاده از ظرفیت‌های دستگاه‌های اجرایی و بخش خصوصی و تعاونی در تولید آمار را می‌توان از جمله سیاست‌های کلی و راهبردی دستیابی به این هدف برشمرد. به همین منظور فعالیت‌هایی به شرح زیر انجام شده است.

◆ استانداردسازی تعاریف واژه‌های اقلام آماری دستگاه‌های اجرایی کشور

بخش مهمی از اختلاف‌های موجود در نتایج طرح‌ها و گزارش‌های آماری مشابه در کشور، ناشی از یکسان نبودن تعاریف و مفاهیم آماری مورد استفاده در دستگاه‌های تولیدکننده آمار است که این موضوع موجب بروز مشکلات متعددی از قبیل مقایسه‌ناپذیری و جمع‌ناپذیری آمارها در سطح ملی و بین‌المللی، اتلاف منابع مالی و انسانی و در نهایت کاهش اعتماد عمومی نسبت به آمار منتشره می‌شود. علاوه بر این تغییر متوالی تعاریف واژه‌های اقلام آماری موجب مقایسه‌ناپذیری در طول زمان و ناپیوستگی در سری زمانی اقلام آماری می‌شود. از این رو استانداردسازی تعاریف ۶۹۵ واژه اقلام آماری مربوط به دفترهای موضوعی مرکز آمار ایران، تعاریف مورد نیاز شاخص‌های ماده ۶۸ و تعاریف مورد نیاز دو دستگاه اجرایی در دستور کار مرکز آمار ایران قرار داشت که در مجموع ۶۸۳ واژه به شرح جدول ۱ نهایی شد. به منظور اطلاع‌رسانی این استاندارد، سامانه تعاریف با بیش از ۳۰۰۰ واژه و مستندات پشتیبان آن در این سال در درگاه ملی آمار به کاربران ارائه شد.

جدول ۱- تعداد تعاریف واژه‌های اقلام آماری استاندارد شده به تفکیک دستگاه‌های اجرایی کشور-۱۳۹۰

ردیف	دستگاه اجرایی	تعداد واژه پیش‌بینی شده	تعداد واژه نهایی شده
۱	استانداردسازی تعاریف مرکز آمار ایران - بخش شاخص قیمت‌ها	۶۰	۶۰
۲	استانداردسازی تعاریف مرکز آمار ایران - بخش جمعیت و نیروی کار	۴۶	۴۵
۳	استانداردسازی تعاریف مرکز آمار ایران - بخش بهداشت و ایمنی	۲۷	۲۷
۴	استانداردسازی تعاریف وزارت امور اقتصادی و دارایی	۲۵۲	۲۴۸
۵	استانداردسازی تعاریف و مفاهیم مورد نیاز شاخص‌های ماده ۶۸	۳۰۳	۲۹۶
۶	استانداردسازی تعاریف وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	۷	۷
	جمع کل	۶۹۵	۶۸۳

◆ پیاده‌سازی و بازنگری طبقه‌بندی‌های بین‌المللی آماری

استفاده از آمار و اطلاعات گردآوری شده از سرشماری‌ها و طرح‌های مختلف آماری زمانی میسر است که داده‌ها با بهره‌مندی از سیستمی منظم و منطقی طبقه‌بندی شوند. به همین منظور طبقه‌بندی‌های آماری به عنوان چارچوبی استاندارد و مقایسه‌پذیر برای معرفی منظم جریان‌های اقتصادی و نیز به منزله ابزاری مطمئن برای نشان دادن کمبودها و نقایص آمار و اطلاعات به کار می‌رود و از دیرباز مورد توجه جوامع و سازمان‌های بین‌المللی بوده و برای پدیده‌های مختلف

اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی طبقه‌بندی‌های مشخصی را تهیه و استفاده از آن‌ها را به کشورهای عضو توصیه نموده‌اند. مرکز آمار ایران به‌عنوان متولی آمار کشور و به منظور اجرای مواد ۳ و ۸ قانون مرکز آمار ایران، پیاده‌سازی و بازنگری طبقه‌بندی‌های آماری را مورد توجه خاص قرار داده است و برای ایجاد هماهنگی در استفاده از طبقه‌بندی‌های بین‌المللی آماری با سایر کشورهای جهان، نسبت به تدوین و بازنگری طبقه‌بندی مشاغل ایران بر اساس طبقه‌بندی استاندارد بین‌المللی مشاغل ویرایش ۲۰۰۸ و ترجمه نسخه دوم طبقه‌بندی بین‌المللی محصولات ویرایش ۲۰۰۸ اقدام نمود.

◆ نظارت بر طرح‌های آمارگیری

مرکز آمار ایران مطابق با بند «د» ماده ۵ برنامه ملی آمار کشور مکلف است بر تمام مراحل تهیه، اجرا، استخراج و انتشار نتایج طرح‌های آماری بر اساس مجموعه آیین‌نامه و فرم‌های نظارت (مصوب ۱۳۸۷/۶/۳ شورای عالی آمار) نظارت نماید. در این راستا نظارت بر مراحل جذب نیروی انسانی، آموزش، عملیات میدانی، نظارت درون سازمانی طرح‌های آماری مرکز آمار ایران و سایر دستگاه‌های اجرایی به منظور کاهش خطاهای غیرنمونه‌ای، توسط کارشناسان خبره مرکز انجام می‌شود. به همین منظور در سال ۱۳۹۱ نظارت برون سازمانی طرح‌های آماری به شرح جدول زیر انجام شده است.

جدول ۲- عناوین طرح‌های نظارت شده آمارگیری مرکز آمار ایران ۱۳۹۱

ردیف	عنوان	تعداد نفر - روز نظارت
۱	آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی	۹۶
۲	آمارگیری از نیروی کار	۱۴۲
۳	آمارگیری از معادن در حال بهره‌برداری کشور	۱۰۵
۴	آمارگیری از کارگاه‌های صنعتی کشور	۳۹
۵	جمع‌آوری اطلاعات پروانه‌های ساختمانی	۸
۶	آمارگیری از کارگاه‌های خدمات انبارداری، مؤسسات ترخیص کالا و بنگاه‌های معاملات ملکی	۵۴
۷	آمارگیری از گردشگران ملی	۱۷
۸	آمارگیری از اقامتگاه‌های عمومی	۴۰
۹	سرشماری از واحدهای پرورش قارچ خوراکی کشور	۷
۱۰	آمارگیری از هزینه‌های زراعت، باغداری، دامداری و پرورش ماکیان سنتی	۳۱
۱۱	آمارگیری از مرغداری‌های پرورش مرغ گوشتی کشور و مرغ تخمگذار	۳۶
۱۲	شاخص قیمت‌ها ۱۳۹۱ (۱۱ طرح)	۲۱۷
۱۳	فهرست‌برداری نمونه پایه طرح‌های خانواری	۷۹
۱۴	آزمایش سرشماری عمومی کشاورزی	۸۴
جمع نفر - روز نظارت انجام شده		۹۵۵

با توجه به تأکید مرکز آمار ایران بر نظارت درون سازمانی و اختصاص اعتبار جداگانه به این منظور، نظارت درون سازمانی به صورت جدی تری اجرا و در این راستا فرم‌های نظارت درون سازمانی تهیه و تدوین شد و به منظور رفع مشکلات موجود در طرح‌ها، گزارش‌های مربوطه جمع‌آوری و در اختیار مسئولان مرکز قرار داده شد.

◆ تعیین صلاحیت شرکت‌ها و کارشناسان مشاور آماری

تشخیص صلاحیت مشاوران آماری اعم از حقیقی و حقوقی، بر اساس آیین‌نامه تشخیص صلاحیت مشاوران به شماره ۲۰۶۳۷/ت-۲۸۴۳۷ هـ مورخ ۱۳۸۳/۴/۲۳ مصوب هیئت محترم وزیران، از دیگر وظایف مرکز آمار ایران است. این فعالیت به منظور افزایش مشارکت بخش‌های خصوصی و تعاونی در فعالیتهای آماری، در چارچوب سیاست‌های برنامه ملی آمار کشور و محور چهارم از برنامه تحول در نظام اداری کشور انجام می‌شود. در این راستا پیش‌نویس آیین‌نامه مشاوران و پیمانکاران (شرکت‌های آماری) جهت اعمال برخی تغییرات و اصلاحات در تخصص‌های مورد نیاز، ظرفیتهای ارجاع کار و ... به معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری ارائه و با پیگیری‌های انجام شده اصلاحات لازم اعمال شد. علاوه بر این اقدامات زیر به عمل آمد.

- صدور گواهی‌نامه فعالیت آماری
- ✓ اشخاص حقوقی: ۱۷ شرکت آماری
- ✓ اشخاص حقیقی: ۵ نفر (۱ نفر پایه ۱ و ۴ نفر پایه ۳)
- تمدید اعتبار گواهی‌نامه فعالیت آماری ۶۱ شرکت آماری
- بازدید از ۱۲ شرکت آماری متقاضی دریافت گواهی‌نامه فعالیت آماری
- سایر فعالیت‌ها: تغییر وضعیت صدور گواهی‌نامه صلاحیت به صورت الکترونیکی، ارائه فرم‌های ثبت و تمدید گواهی‌نامه شرکت‌ها از طریق سامانه درگاه ملی آمار و ...

◆ ارزیابی کیفیت طرح‌های آمارگیری

بر اساس سیاستگذاری‌های مرکز، کمیته «ارزیابی کیفیت طرح‌های آمارگیری» فعال و نماگرهای ارزیابی کیفیت پیشنهادی واحدها بررسی و تعیین شد. بر اساس مصوبات کمیته مقرر گردید گزارش کیفیت طرح‌های آمارگیری که اجرای آن‌ها در سال ۱۳۹۱ بوده یا در سال ۱۳۹۰ اجرا ولی استخراج آن‌ها در سال ۱۳۹۱ صورت گرفته، تهیه شود. در این راستا ۱۲ طرح مربوط به سال ۱۳۹۰ و ۱۰ طرح مربوط به سال ۱۳۹۱ مورد بررسی قرار گرفتند. اهم فعالیتهای انجام شده به شرح ذیل است:

- برگزاری ۱۹ جلسه کمیته ارزیابی کیفیت
- ارائه و تصویب ۲۷ نماگر عمومی
- محاسبه نماگرهای مرتبط با ۱۹ طرح آمارگیری

◆ نظارت بر ساماندهی آمارهای ثبتی

به منظور ساماندهی نظام آمارهای ثبتی در دستگاه‌های اجرایی کشور و همچنین به استناد «آیین‌نامه نظارت بر طرح‌های آمارگیری نمونه‌ای سرشماری و ساماندهی نظام آمارهای ثبتی» مصوب جلسه مورخ ۱۳۸۷/۶/۳ شورای عالی آمار و

بر اساس تبصره ۳ بند الف ماده ۶ برنامه ملی آمار، مرکز آمار ایران مکلف به نظارت بر مراحل مختلف ساماندهی سیستم‌های اطلاعاتی - عملیاتی دستگاه‌های اجرایی مطابق با ضوابط و فرایند انتخاب نهایی این سیستم‌ها می‌باشد. در همین راستا در سال ۱۳۹۱ در دستگاه‌های زیر نظارت به شرح زیر به عمل آمده است:

- وزارت آموزش و پرورش، تهیه نقشه راه صفر تا صد، تأیید نظام مستقر شده و اتصال آن به شبکه ملی آمار که تاکنون از مرحله شناسایی و اولویت‌بندی سیستم‌ها تا تعاریف و مفاهیم و پیاده‌سازی سیستم و در نهایت تهیه لیست اقلام برای درج در شبکه ملی آمار حدود ۸۰ درصد پیشرفت داشته است.
- کمیته امداد امام خمینی (ره)، این سازمان نیز در حال جمع‌آوری سامانه‌های خود در قالب یک سامانه متمرکز و یک بانک داده به نام غدیر می‌باشد. مرحله شناسایی سیستم‌ها و تعاریف و مفاهیم به اتمام رسیده است.
- قوه قضائیه، پیرو پیاده‌سازی سیستم مدیریت پرونده^۱ این سازمان نسبت به پیاده‌سازی سیستم جدید تحت عنوان Adliran اقدام نموده و با موفقیت پیاده‌سازی آن را به اتمام رسانده است که بازدید ابتدایی آن به انجام رسیده و بازدید کامل آن در برنامه سال ۱۳۹۲ قرار دارد.
- سازمان حج و زیارت، این سازمان در قالب سیستمی اطلاعاتی (هر دو سطح عملیات و اطلاعات) تمامی فرایندهای اعزام حجاج را مکانیزه به انجام می‌رساند. بازدید از این سیستم نیز به انجام رسیده و گزارش آن ارائه گردیده است.
- وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، در این وزارتخانه توسعه سامانه آمارهای ثبتی بخش تعاون با اضافه کردن سامانه‌های نظارت، مسکن مهر و آموزش به آن انجام شده است.
- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نیز در مرحله همکاری‌های مشترک قرار دارد که در حال حاضر اقلام آمارهای ثبتی اطلاعات تحقیق و توسعه نیز نهایی شده است.
- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، بررسی سامانه اطلاعاتی مدیریت پسماند
- وزارت نیرو، بررسی و بازدید از سیستم اطلاعاتی عملیاتی برق منطقه‌ای مازندران

سایر فعالیت‌های انجام شده در زمینه توسعه آمارهای ثبتی

- به منظور ساماندهی و گسترش تولید آمار به روش ثبتی و نیز استفاده از ظرفیت دستگاه‌های اجرایی کشور فعالیت‌های ذیل انجام شده است:
- پیگیری و بررسی سیستم هوشمند توزیع نهاده‌های کشاورزی، سامانه‌های واکسیناسیون، قرنطینه، سیستم اطلاعات جغرافیایی و اطلاعات تمامی دامداری‌های کشور، شناسنامه بهره‌برداران کشاورزی سازمان جهاد کشاورزی استان‌های فارس و زنجان، سامانه تحت وب آمار و اطلاعات باغداری، گیاهان دارویی و زینتی، سامانه بهره‌برداران کشاورزی وزارت جهاد کشاورزی و سامانه برنامه‌ریزی و نظارت بر صنعت طیور نشان داد که اغلب این سامانه‌ها نیاز به بازسازی و استفاده از روش‌های علمی برای تکمیل ساختار و توجه جدی به اصل بهنگام‌سازی دارند.

- امضای تفاهم‌نامه بین مرکز آمار ایران و شهرداری تهران جهت رفع مشکلات کارگروه مشترک به دلیل تغییر سامانه صدور پروانه‌های ساختمانی شهر تهران و ایجاد مشکل در ارسال اطلاعات به مرکز
- اخذ اطلاعات ثبتی نیروگاه‌های مقیاس کوچک از شرکت توانیر
- اخذ اطلاعات مقدار تولید محصولات صنعتی از وزارت صنعت، معدن و تجارت
- اخذ اطلاعات صورت‌های مالی کارگاه‌های بزرگ صنعتی از سازمان بورس اوراق بهادار
- اخذ اطلاعات مقدار تولید کلیه واحدهای تولید خودرو کشور
- اخذ چارچوب معادن شن و ماسه و غیر شن و ماسه از سازمان‌های استانی وزارت صنعت، معدن و تجارت
- اخذ اطلاعات ثبتی آلاینده‌های هوا و آب و فاضلاب وزارت نیرو و بررسی جداول
- هماهنگی برای ایجاد فصل محیط زیست سالنامه آماری کشور
- ارزیابی کیفیت اقلام آمارهای ثبتی استان‌های نمونه‌گیری شده در ارتباط با نظارت بر سامانه املاک و مستغلات
- تهیه نرم‌افزار پرسشنامه الکترونیک^۱ پروانه‌های ساختمانی و بررسی آن

◆ راهنمایی‌های فنی به دستگاه‌های اجرایی

در راستای اجرای بند ۱۰ ماده ۳ قانون مرکز آمار ایران، مبنی بر ارائه راهنمایی‌های فنی به واحدهای آماری دستگاه‌های اجرایی کشور، در طراحی نمونه‌گیری آمارگیری‌های ذیل، راهنمایی‌های فنی، مشاوره و همکاری توسط این مرکز صورت گرفته است.

- آمارگیری‌های مربوط به زائران راهیان نور متعلق به ستاد مرکزی راهیان نور
 - آمارگیری حساب‌های سنجش فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور متعلق به وزارت فناوری اطلاعات و ارتباطات
 - آمارگیری از مرسولات پستی مربوط به شرکت پست و وزارت فناوری اطلاعات و ارتباطات
 - آمارگیری از مسافران مشهد مقدس متعلق به کارگروه ملی زیارت
 - شناسنامه بهره‌برداران کشاورزی کشور متعلق به وزارت جهاد کشاورزی
- علاوه بر آن در راستای مصوبات همایش برنامه ملی آمار و نیز آموزش‌های درخواست شده از سایر دستگاه‌های اجرایی، دوره‌های «معرفی استانداردهای آماری» برای کارشناسان ۶ استان کشور و دوره‌های تخصصی «ساماندهی آمارهای ثبتی» و «آشنایی با نمونه‌گیری چرخشی» برای وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی و «آموزش توجیهی سامانه الکترونیکی سالنامه آماری استان» برای کارشناسان دفترهای آمار و اطلاعات استانداری‌های کشور برگزار شد.

^۱Electronic Form(E-FORM)